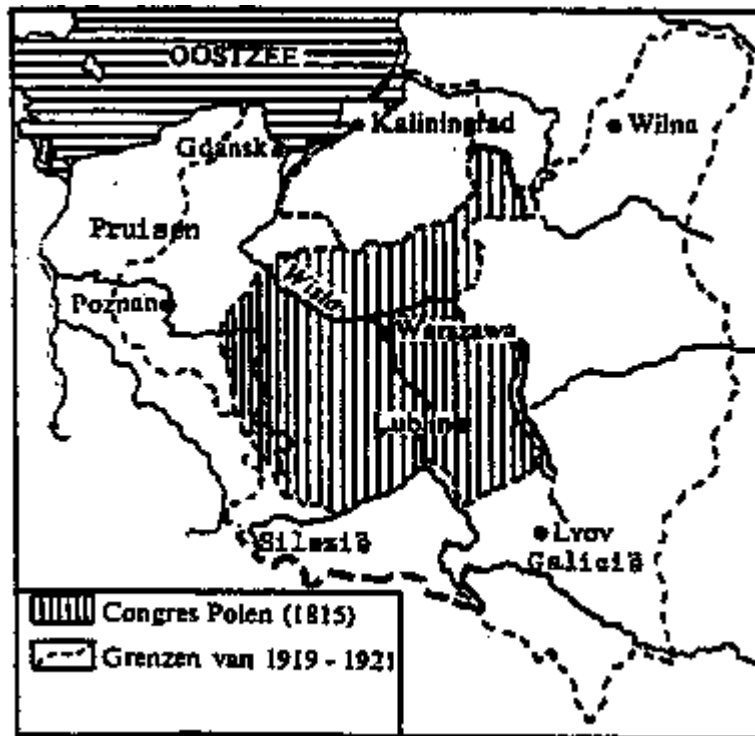

Firmaperforaties op Pools grondgebied

(D. Scheper; uit: Perfinpost nr. 36, feb. 1996)

De verzamelaar van Poolse perfinen kan zich beperken tot perfinen in Poolse postzegels. Het is ook interessant om zijwegen in te slaan door het Poolse grondgebied uit de periode vóór 1918 erbij te betrekken. Dan komen ook de 'Poolse' perfinen van andere postorganisaties in beeld, zoals die van Danzig en Oostenrijk. Per deelgebied zal ik enkele voorbeelden geven. Op die manier ontstaat een indruk van de vele mogelijkheden van dit verzamelgebied. Maar eerst wat historische achtergrondinformatie.

Voor 1918 was Polen over drie keizerrijken verdeeld:

- het hertogdom Warszawa (Warschau), Lublin en Lodz behoorden tot het tsaristische Rusland;
- het noorden en westen van Polen, gevormd door Pruisen, Opper-Silezië en Danzig waren onderdeel van het keizerrijk Duitsland;
- het zuid-oosten, gevormd door (West-)Galicië, de stad Krakow(Krakau) en het oosten van Silezië, werd geregeerd door de keizer van Oostenrijk.

De eerste wereldoorlog 1914-1918 speelde een grote rol bij het herstel van Polen als onafhankelijke staat. Deze oorlog ontketende revoluties waardoor drie keizerrijken werden weggevaagd. Meer dan een eeuw hadden Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Rusland over het gebied van het vroegere Polen geheerst.

Polen werd een zelfstandige republiek, die in 1919 werd uitgebreid met een deel van Silezië en Pruisen. De Polen probeerden hun gebied nog meer te vergroten en in 1920 kwam het tot een gewapend conflict met de Sovjet-Unie.

De Britten verzetten zich tegen de ambitieuze Poolse plannen en de Engelse minister van buitenlandse zaken, Lord Curzon, stelde een wapenstilstand voor op basis van een grenslijn die in noord-zuid-richting over Brest-Litowsk liep en ten westen van Lwow (Lemberg) naar de Karpaten. Deze Curzonlijn kwam overeen met de etnische grens tussen de Polen aan de ene kant en de Oekraïners en Witrusen aan de andere kant. Maar tenslotte werd in 1921 de grens met de Sovjet-Unie aanzienlijk verder naar het oosten getrokken.

En dan nu een aantal voorbeelden van 'Poolse' firmaperforaties in zegels van verschillende postadministraties.

1. UBC/L - United Baltic Corporation te Danzig

Deze "grote scheepvaartmaatschappij met bijkantoren in Warschau en in de Letlandse plaatsen Liepaja en Riga, vervoerde personen en goederen tussen de vele havens in het (Baltische) gebied rond de Oostzee.

Van deze firma hebben zowel de zegels van Danzig en Polen als die van Letland dezelfde perfin! Ik neem aan dat de zegels op het hoofdkantoor in Danzig werden geperforeerd en daarna verstrekt aan de schepen en aan de verschillen de bijkantoren.

2. B.A.L. - Baltic America Line

Deze scheepvaartlinie werd geëxploiteerd door de "Oost-Aziatische Compagnie" te Kopenhagen en de "United Baltic Corporation" in Danzig. Er waren bijkantoren in Warschau en Teschen (Cieszyn in Silezië).

3. 'AS' = Akcyjne Rafinerji Spirytusu

Deze Eerste Galicische Raffineerderij voor alcohol en spiritus was gevestigd in Lemberg (Lwów). De perfin kunnen we voor 1918 aantreffen in zegels van Oostenrijk en daarna in Poolse zegels.

4. De perfins van firma's in Opper-Silezië zijn een verhaal apart. In dit gebied werden de gangbare Duitse zegels op 20-2-1920 ongeldig. Op grond van het Verdrag van Versailles kwam Opper-Silezië onder interim-bestuur van een internationale commissie. Over de aansluiting bij Polen moest een volksstemming worden gehouden.

De commissie gaf speciale postzegels uit met het inschrift "Commission de Gouvernement - Haute Silesie".

De afbeelding toont enkele zegels met perfin die ook in Poolse zegels voorkomen: de perfin O.K. van de Opper-Silezische Cokesbedrijven en S.N. van de IJzerwarengroothandel van Simon Nothmann in Katowice (Kattowitz).

5. Het oosten van Opper-Silezië kwam na de volksstemming bij Polen. Voor dit gebied gaf Polen op 19-6-1922 speciale zegels uit met frankeerwaarde in Marken. De afbeelding toont hiervan een voorbeeld met de perfin P.G. van P.G. Muller te Katowice.

Toen de inflatie van de Duitse Mark die van de Poolse munt had ingehaald, werd ook in het oosten van Opper-Silezië de Poolse munt ingevoerd en werd de speciale emissie op 30 april 1923 uit de roulatie genomen en vervangen door de gewone Poolse frankeerzegels.

De perfin van Freistadter Stahl und Eisenwerke in een zegel van Oostenrijk en in een Poolse zegel met opdruk voor gebruik in Oost-Silezië.

FS
AG

Voor Oost-Silezië: zie bij 6.

Zegels van:

Oostenrijk

Oost-Silezië

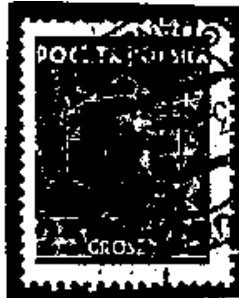
Polen

6. Ook voor Oost-Silezië moest een volksstemming uitmaken of dit gebied tot Polen bleef behoren. Van 15-4-1920 tot 10-9-1920 werden Poolse zegels met de opdruk "5.0. 1920" (Silesie Orientale) gebruikt. Voorheen viel dit gebied onder Oostenrijks bestuur. De afgebeelde perfinen zijn van de Escompte & Wechsler Bank in Bielitz-Biala. Tussen de perfinen van firma's in Oost-Silezië zijn meer Oostenrijkse 'voorlopers' te vinden.

7. Ook de Weense Bank had kantoren in Galicië (Lemberg) en Oost-Silezië (Bielitz). De perfin WBV/FL van Wiener Bank Verein, Filiale Lemberg, heb ik tot nu toe alleen in Oostenrijkse zegels gevonden. De perfin W./B.V. van de Weense Bank in Bielitz komt ook in Poolse zegels voor.

8. Tussen 1920 en 1-9-1939 had de stad Danzig een eigen postorganisatie en moest plaatselijke post met zegels van Danzig worden gefrankeerd. Dit was een gevolg van het Verdrag van Versailles waarbij Danzig tot zgn. vrije Stad was verklaard. Het Verdrag bepaalde ook dat de nieuwe staat Polen het recht had om in de haven van Danzig een Pools postkantoor te vestigen.

Opdruk
'Port Gdansk'

Tenslotte zijn er tot 1939 drie Poolse postkantoren in Danzig actief geweest. Voor de post die via deze postkantoren werd verzonden, werden Poolse zegels met de opdruk "Port Gdansk" gebruikt. Tot nu toe zijn deze zegels maar met een type perfin gevonden: V.D. van VERNAKA, Danzig, de Vereingde Nahrung und Kaffeemittel Fabriken (voedingsmiddelen en surrogaatkoffie).

Oos.6 Heller

Polen 25 Heller

Polen 5 Kronen

9. Voordat in 1920 de eerste zegels voor gebruik in de gehele republiek verschenen, heeft Polen op 27-1-1919 voor Noord- resp. Zuid-Polen twee aparte frankeerseries uitgegeven. De zegels voor Noord-Polen hebben een frankeerwaarde in Marken en die voor Zuid-Polen in Kronen. In verband met inflatie van de Poolse munt werd tijdelijk de munteenheid van de verjaagde 'bezetter' aangehouden. Deze bijzondere zegels waren geldig tot halverwege 1922.

De perfin H.B. is van de Galicische Hypotheekbank in Lember
De perfin VCO/D is van de Vacuum Oil Company in Dzedzice.

Polen-6 Mark

W Z O R

Zegel van Rusland met Pools stempel 'Brest-Litowsk'

10. De perfin WZOR (over twee zegels) is geen firmaperforatie. Deze perforatie werd door de Poolse post aangebracht wanneer zegels voor expositiedoeleinden werden verstrekt. Het Poolse woord 'wzor' betekent 'specimen'.

Andere vormen van officiële perforaties treffen we aan in Russische zegels die vóór 1918 in het hertogdom Warszawa (Warschau) werden gebruikt. Deze perforaties in de vorm van elkaar kruisende lijnen en cyrillische letters of met een rond gat door de zegel, werden aangebracht door de Russische staatspost. Deze werkwijze had tot doel om de zegels zodanig te 'vernietigen' dat hergebruik (na het chemisch verwijderen van stempels) onmogelijk werd.

Tot zover een aantal voorbeelden van dit verzamelgebied.

Wanneer uw interesse is gewekt en als u zoekt naar een uitgebreid overzicht van Poolse perfins, inclusief de zgn. voorlopers van Duitsland, Danzig en Oostenrijk, dan kan ik u de catalogus van Aleksander Sekowski van harte aanbevelen. Voor een vertaling in het Engels (de catalogus bestaat alleen in het Pools en Tsjechisch) heb ik - met instemming van de heer Sekowski - om hulp aangeklopt bij de Britse vereniging voor Poolse Filatelie.

De heer R. Szczurek, redacteur van 'Polish Philatelic Review' was zo vriendelijk de vertaling op zich te nemen. Hij heeft dit op een voortreffelijke wijze gedaan.

Aan de heer Sekowski is een exemplaar in de Engelse taal toegezonden. En natuurlijk gaat er ook een vertaling naar de bibliotheek van de Perfin Club Nederland.

Als u vragen heeft over Poolse perfins of deze wil ruilen, dan hoor ik dat graag van u (tel. 070 - 3279626).

DDT. Scheper, Hoogland 1, 2264 EX Leidschendam.